

Poemes fora del llibre Festival Internacional de Poesía

XAVIER THEROS 13/05/2010 /El País

Accidents Polipoètics

Com cada primavera, torna el festival Barcelona Poesia. Sota aquesta denominació s'encabeixen la Setmana de Poesia, el Festival Internacional de Poesia i els Jocs Florals de la ciutat, que ofereixen una programació atapeïda d'actes i trobades, buscant la complicitat dels barcelonins amb el món dels versos. Aquest any coincideix amb un canvi en la seva direcció, i amb una aposta més decidida pel que s'ha qualificat com a poesia oral, poesia pública o poesia fora del llibre.

Fruit de l'efervescència que en els darrers quinze anys ha fet de Barcelona una de les capitals mundials de la poesia contemporània, aquest nou gir reconeix la importància d'una manera d'entendre la relació dels poetes amb el públic, molt allunyada del poeta greu i inaccessible a què estàvem acostumats fins a aquell moment. Potser la imatge més potent d'aquesta nova percepció del festival és l'actuació al Palau de la Música Catalana d'artistes tan experimentals com **Lydia Lunch, Carles Santos** o els músics de Bèstia Ferida. **Xavier Sabater, Carles Hac Mor i Eduard Escoffet** són els noms fonamentals d'ara

Mentre se celebra el 150è aniversari de **Joan Maragall**, la poesia prova de consolidar la normalització d'aquest gènere a casa nostra, en el que ha estat una de les corrents més sorprenents de la cultura catalana dels darrers anys. El recitat de poemes en viu no havia estat mai com ara una possibilitat de lleure, per a unes noves generacions que poden escollir entre dedicar el cap de setmana a anar a veure teatre, un concert de música o un recital de poesia.

De les avantguardes a la postmodernitat. La poesia oral va ser una forma corrent durant gran part de l'antiguitat clàssica i l'edat mitjana. Joglars i trobadors cercaven entretenir els seus espectadors —que no lectors— amb una combinació de versos, música, teatre i humor, on la paraula tenia la força d'allò que es diu en veu alta. Tanmateix, l'aparició de la impremta i el control de la nova burgesia sobre la cultura van fer que l'oralitat quedés reduïda als poetes populars i a certes formes de versificació folklòrica, com el *bertsolari* basc, el *payador* sud-americà, el *griot* africà o els *dozen* entre els esclaus negres de l'Amèrica colonial. A partir de llavors la poesia occidental queda fixada com un gènere literari, lligada exclusivament al llibre.

Aquesta situació no es qüestionarà fins al principi del segle XX amb les noves avantguardes. Tant el futurisme, com el dadaisme, el surrealisme o les tendències sorgides després de la Segona Guerra Mundial van investigar el text poètic com un

objecte que es podia barrejar amb altres disciplines i que podia ser concebut com una creació no només literària. Aquest nou corrent trobava el seu lloc ideal en el públic. Ja sigui amb el treball amb sorolls de màquines dels futuristes, amb els poemes d'onomatopeies dels dadaistes, amb la investigació de la *performance* poètica dels *beatniks*, o amb la introducció —tan als EUA amb *l'spoken word* i els *slam poetry*, com a Europa amb la polipoesia— d'una nova sensibilitat poètica que ha trencat la centralitat que tenia el llibre i els premis literaris, per situar-la en l'àmbit —més democràtic— del recital poètic. Un espai on qualsevol, amb bons texts i prou energia per dir-los, pot ser conegut pel públic malgrat no haver publicat ni haver guanyat uns Jocs Florals. En certa manera, representa l'entrada dels mèdia —de l'espectador vist sense prejudicis— en un món fins fa ben poc controlat en exclusiva per petites capelletes que decidien qui era i qui no era poeta.

Bartolomé Ferrando

Poesia Pública. **Lis Costa** és cofundadora de l'Habitual Video Team (que conserva un arxiu en imatges de gran part dels actes i recitals que s'han fet a Barcelona des de 1991), i membre del grup POCIO dedicat a oferir unitats didàctiques a les escoles a partir d'un extens catàleg de poemes (www.ub.edu/aulapoesiabarcelona/pocio/). Prefereix parlar de Poesia Pública en definir aquest seguit d'estils que tenen en comú haver optat pel recital com a canal de comunicació. Catalunya va ser un dels llocs on es va desenvolupar de forma més primerenca aquest corrent. Gràcies a la neutralitat espanyola durant la Primera Guerra Mundial, Barcelona va ser destí per l'exili de molts poetes experimentals, que van deixar la seva petja en el panorama artístic català. Autors com **Salvat Papasseit** o **J.V. Foix** van representar els tímids intents de la poesia local per acostar-se al que estava passant fora de les nostres fronteres. La dictadura va trencar aquesta tendència, tot i que formes experimentals com la poesia visual, la poesia objectual o la poesia escènica van ser conreades pel gran **Joan Brossa**, que ha estat un nom clau per entendre l'evolució posterior de la poesia catalana, amb mestratge reconegut sobre diverses generacions de poetes locals.

Segons explica aquesta professora de filologia catalana de la UB, tot canvia a partir dels anys 80, coincidint amb la consolidació de la societat de la comunicació. La postmodernitat afavoreix la barreja de gèneres, l'esvaïment dels límits entre disciplines i el sorgiment d'una escena poètica on es troben autors que vénen de la poesia sonora com

Bartolomé Ferrando o Jordi Pope, amb recitadors més convencionals com **Jesús Lizano, Enric Casasses, Jaume Sisterna, Albert Subirats o Joan Vinuesa**, molt relacionats amb idees polítiques properes al moviment llibertari i a la contracultura. "Aquests, la majoria d'ells situats a l'entorn del grup O Així, volen un escenari sense renunciar a publicar. I comencen a fer recitals en llocs no convencionals fins a aquell moment. Tanmateix, l'esclat de tot això té lloc als anys 90, amb l'aparició de la primera fornada de polipoetes, com els **grups Poliphonética Dinámica i Accidents Polipoètics, Josep Ramon Roig o Jordi Teixidó**. És en aquest moment quan es consoliden una sèrie d'iniciatives, capaces de coordinar tot aquest moviment i de crear un nou públic del no-res, a l'entorn de locals propers a la música com l'Heliogabal o les programacions del G's Club (primer al bar Comunicué i després al Sidecar), en petits teatres com el Malic, o en sales municipals com el Comissariat de Reus, des d'on Francesc Vidal publica el primer monogràfic dedicat al tema, anomenat *Audiopoètiques*".

Enric Casasses

Hi ha tres noms fonamentals en aquest moment, tres poetes que es converteixen en animadors i programadors culturals. "Primer, **Xavier Sabater**, que funda el Festival de Polipoesia i que actua com a punt d'enllaç entre gent molt diversa; després Carles Hac Mor, que venia de l'art conceptual i que munta la **Revista Parlada i la Revista Caminada**; i més tard **Eduard Escoffet**, que organitza els **Viatges a la Polinèsia** i, amb aquesta experiència, el Festival Propost, l'any 2000, que serà el punt de ruptura i la definitiva equiparació de la poesia com una activitat cultural de pes a Barcelona. És ara quan s'aconsegueix connectar amb l'escena internacional i fer que l'acte poètic ja no sigui una raresa; sobretot a partir que el festival **itinerant Poliphonix** —el més important del món, fundat per **Allen Ginsberg i Jean Jacques Lebel**— decideix celebrar la seva 30a edició al CCCB de Barcelona. A partir d'aquest moment, els poetes barcelonins comencen a sovintejar en les programacions de molts festivals internacionals".

La tercera etapa es pot situar des de l'any 2000 als nostres dies, amb l'extensió del fenomen a la resta de l'Estat espanyol i de la comunitat europea, fixant un cert model barceloní que ha quedat com a referència imprescindible. Festivals tan importants com el de Berlín o el de Medellín inclouen un apartat experimental en els programes, i surten iniciatives com el Yuxtaposiciones de Madrid o el Perfopoesia de Sevilla, que donen ressò a la poesia pública. "Tanmateix, tot i aparèixer una xarxa potent d'activitats, amb un nombre creixent d'autors, el recital perd risc, en un procés natural de desgast. D'alguna manera, com diu **Joan Vinuesa**, després d'anys tan intensos i trencadors, ara ens estem llepant les ferides".

La Poesia a dia d'avui. Aquest 2010 el festival Barcelona Poesia estrena nous directors. La poeta de Sant Feliu de Guíxols **Ester Xargay** i els barcelonins Eduard Escoffet i Martí Sales en són els caps visibles. Els dos últims són al despatx que tenen al centre de la capital catalana. A primera vista no estan gaire d'acord en l'aire rupturista que molts han cregut veure en el seu nomenament. De fet, a l'anterior etapa conduïda pel poeta i periodista **David Castillo** ja tenien cabuda moltes de les propostes que configuren el programa d'aquest any. Segons diuen, la idea és repensar el festival i articular-lo amb una escena cada cop més potent: "L'Ajuntament ha notat que hi ha un públic en creixement i que el model del festival necessitava una renovació, després de tant de temps en la mateixa direcció. Les inèrcies maten els projectes, per tant no és una ruptura sinó un enfortiment d'algunes de les línies mestres que ja havien donat personalitat a la Setmana de Poesia". Com afirma amb vehemència **Eduard Escoffet**: "És necessari recalcar el paper de Castillo alhora de normalitzar i professionalitzar els recitals. La idea que el poeta ha de cobrar per la lectura dels seus poemes va ser una de les claus del seu projecte. Estimular els creadors per canviar la lectura en veu alta com un tràmit en les presentacions de llibres, i convertir-ho en un espectacle en si mateix. Va ser el primer que va fer un gran esforç per tenir un festival multitudinari i amb ressò mediàtic; però també un lloc on als poetes se'ls reconegués la seva feina com a qualsevol altre professional de les arts".

Eduard Escoffet

Del que podem trobar avui en dia coincideixen que hi ha més locals i més programació, però l'escena està més ensopida i és menys original que la dels anys 80 o 90. "Fins i tot estem veient coses més interessants a fora —a Madrid o a Sevilla—, que aquí. Barcelona ha estat en els darrers 15 anys un referent poètic, no sols pel que fa a l'experimentació. I just quan s'estava exportant aquest model de recital i de gestió a la resta de l'Estat espanyol i a gran part d'Europa, la ciutat perdia força i el panorama local s'anava afeblint. Hi ha una certa pèrdua del nord, un tot s'hi val. Els poetes més joves imiten **Casasses** si escriuen en català, o als **Polipoètics** si ho fan en castellà. Costa trobar alguna cosa sorprenent, tot i que encara és d'hora per saber quins fruits donaran aquests autors".

El moment actual implica repensar el que s'ha fet fins ara per poder potenciar la feina de cara al futur, tenint molt clar que les relacions entre iniciatives públiques i privades ocuparan la centralitat del discurs. "Barcelona, per la pròpia especificitat, ha de mantenir un model mixt, ja que aquí la cultura sempre s'ha generat des de baix. El treball de bars o petits teatres va esdevenir clau per aquest esclat poètic, en uns anys que les institucions vivien ignorants del que estava passant a la ciutat. Curiosament, quan els poders públics van començar a invertir en cultura, sobretot al final dels anys 90, l'escena barcelonina va perdre espontaneïtat i pistonada. En certa manera aquí ha passat el mateix que a Alemanya o a França, on existeix una política cultural molt sòlida, i alhora una certa sensació d'estancament. Però, per a la propera dècada, hem de procurar que programacions públiques com la Setmana de Poesia siguin capaces no només de

mostrar bones propostes de tota mena i d'arreu del món, sinó d'articular la seva feina amb la d'altres

XAVIER THEROS 13/05/2010 / <http://www.elpais.com>

<http://usuarios.multimania.es/accidents/>